

MAGÁNGYŰJTEMÉNYEK DIALÓGUSBAN

Kétfejű gyufa. Válogatás négy kortárs román magángyűjteményből

Új Budapest Galéria
2018. február 16 – május 27.

Az utóbbi évtizedben a román művészet sikere, mondhatni, töretlen – legyen szó filmről, színházról, vagy képzőművészetről. Az idei *Arany Medvét* ADINA PINTILIE elsőfilmes rendező alkotása nyerte a *Berlinálén*, de olyan alkotókkal, mint CRISTI PUIU vagy CORNELIU PORUMBOIU, a román újhulám már évek óta a filmes élmezőnybe tartozik.

ANDREI ȘERBAN – aki már többször is rendezett Magyarországon – nemrég állította színpadra a Radnóti Színházban Shakespeare *III. Richárdját*.¹ Hasonló példák hozhatóak a képzőművészet területéről is, ahol például a kolozsvári és egyben berlini kirendeltségű – a kiállításon is megjelenő – Plan B Galériának² köszönhetően ADRIAN GHENIE és VICTOR MAN képzőművészek is nagy ismertségre tettek szert. Számos hazai tárlaton találkozhattunk már a *Kétfejű gyufa* kiállításon is látható művészekkel, így például a Műcsarnok *Európai utasok*³ kiállításán (2012) amely ANGEL JUDIT rendezésében mutatta be átfogó módon a kolozsvári művészeti színteret. 2015-ben pedig CIPRIAN MURESANNAK⁴ a Ludwig Múzeumban, majd MI KAFCHINNAK a Trafó Galériában⁵ volt önálló bemutatkozási lehetősége.

1 <http://radnotiszinhaz.hu/repertoar/III-richard/>

2 <http://www.plan-b.ro/>

3 *Európai utasok. Kolozsvári képzőművészet az ezredforduló után*, Műcsarnok, Budapest, 2012. április 19 – július 8. (<http://mucsarnok.hu/kiallitasok/kiallitasok.php?mid=561c3525eebf4&tax=>), ld. még: Hornyik Sándor: Alternatív időutazók – Posztkommunizmus, figurativitás, és dekolonializáció. *Balkon*, 2012/7,8., 2-11. (https://issuu.com/elntfree/docs/balkon_2012_7_8)

4 *Ciprian Muresan: Egzisztenciátokat szerződés szavatolja*, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, Budapest, 2015. január 16 – március 22. (<https://www.ludwigmuseum.hu/kiallitas/ciprian-muresan-egzisztenciakat-szerzodes-szavatolja>), ld. még: Szpöcs Krisztina: Néhány szó az elnyomó rendszerekkel szembeni harcképtelenségről. *Balkon*, 2015/5., 9-13. (https://issuu.com/elntfree/docs/balkon_2015_05)

5 *Mihut Boşcu Kafchin: Fordított öntervezés*. Trafó Galéria, Budapest, 2015. szeptember 19 – október 18. (http://trafo.hu/hu-HU/mihut_boşcu_kafchin)

Az Új Budapest Galéria *Kétfejű gyufa* című kiállítása a Bálnában⁶ négy fontos román magángyűjteményből – MIRCEA PINTE, OVIDIU ȘANDOR, RĂZVAN BĂNESCU és a PLAN B ALAPÍTVÁNY kollekciónak⁷ – mutat be válogatást, SZEGEDY-MASZÁK ZSUZSANNA és DIANA MARINCUI⁷ rendezésében. Egy ilyen típusú válogatás több kérdést is felvet: az, hogy a bemutatott anyag négy magángyűjtemény alkotásaiból áll össze, értelemszerűen valamennyire limitálja a kurátorok döntéseit, választási lehetőségeit. Lehet, sőt valószínű, hogy ezáltal kimaradnak olyan művészek vagy művek, amelyeket amúgy a román kortárs szcénát tekintve fontosnak, reprezentatívnak ítélnének. Viszont az is igaz, hogy egy ilyen szelekció éppen arról mutathat átfogó képet, hogy melyek azok a művészek, tendenciák, irányzatok, amelyek már „áttörték” egy bizonyos szintet,

6 <https://budapestgaleria.hu/uj/2018-kiallitasok/ketfeju-gyufa-valogatas-negy-mai-roman-magangyujtemenybol/>

7 Diana Marincu többek között a 2017-es az *Art Encounters* társkurátoraként lett ismert. Ld. még: Egy személyesebb nézet | Beszélgetés Diana Marincuval (<http://balkon.art/home/egy-szemelyesebb-nezet-beszelgetes-diana-marincuval/>)

bekerültek egy adott gyűjteménybe – azaz részévé lettek egy sajátos piaci logikának – és elindultak a kanonizáció útján. Emellett a magángyűjtemények nyilvános bemutatása egy intézményben mindig fontos lépést jelent a különböző szereplők (művész, gyűjtő, kurátor, muzeológus) szemszögéből nézve, és a kapcsolatok aktivizálását tekintve. Végső soron pedig hangsúlyozza azt is, hogy noha az, hogy ki mit gyűjt, számos különböző szempont alapján áll össze, mégis mindig tartalmaz egyfajta szubjektivitást, személyességet. Éppen ettől a többirányú mozgástól válik izgalmassá a magángyűjtemények bemutatása és vizsgálata, amely ugyanakkor az Új Budapest Galéria következő kiállításpolitikájának része is egyben.⁸ A döntés a kurátorok részéről egy ilyen kiállítás rendezésekor abban is áll, hogy megtartják-e ezt az egységet, és a gyűjtemények

8 Ld. *Kortársak: Gyűjtők és művészek – hazai és nemzetközi munkák magyarországi magángyűjteményekben 2010–2014*. Új Budapest Galéria, Budapest, 2014. december 19 – 2015. március 1. (<http://budapestgaleria.hu/uj/2014-kiallitasok/kortarsak-gyujtok-es-muveszek/>)

szerint mutatják be az anyagot, vagy saját tematikus kategóriákat hoznak létre, és ezekbe helyezik be a műveket. Jelen kiállítás esetében ez utóbbira esett a választás és igen szerencsés módon: az öt tematikus egység – *Ütközőpálya*, *A reflektív én*, *Vegyél nekem rejtelmet*, *A csend temploma*, *Az úr pereme* – kifejezetten átgondolt koncepciót tükröz, és sikeresen, ám nem didaktikusan próbálja összefoglalni a kortárs (és helyenként korábbi) román képzőművészet legfőbb tendenciáit, érdeklődési irányait, meghatározó alkotóit. Ahogy a kiállítási koncepció is hangsúlyozza, az öt tematikus szakasz – melyek a diktatúra utáni újrakezdésre, az ehhez kapcsolható társadalmi, történelmi és gazdasági változásokra, valamint mindebben az egyén szerepére kérdeznak rá – fejezetekként, illetve egy összefüggő narratíva részeként is értelmezhetők. És ez valóban így is van, mivel az egységek pont a megfelelő mértékben árnyalják és egészítik ki egymást, ezáltal inkább egyfajta konstellációt, mintsem lineáris történetet hozva létre. Eközben azt is érezhetjük, hogy melyek azok a „kulcs” munkák, amelyek akár több tematikus egységhez is tartozhatnak, illetve melyek azok, amelyek az adott gyűjtemény profilját ugyan árnyalják, a kiállítást azonban kevésbé teszik izgalmassá.

Az APPARATUS 22 *Vegyél nekem rejtelmet* című nagyméretű inštallációja erős indítása a kiállításnak. Ennek az első tematikus egységnek a munkái ironikusan és viszonylag könnyed hangnemben reflektálnak a '89 utáni változásokra, a fogyasztói kultúra megosztó szerepére és mindennek a művészetre való hatására. Az Apparatus 22 munkája, címéhez híven, kissé enigmatikus: egy fából készült ágytámlára egymáshoz varrt szőrmebundákat aggattak, mely ruhadarab általában az újjazdag mohóság, birtoklási vágy asszociációt ébreszti fel. A '90-es évek hirtelen meggazdagodó

Kétfejű gyufa | *Vegyél nekem rejtelmet*
APPARATUS 22: *Vegyél nekem rejtelmet*, 2015 | Mircea Cantor: *Afrika és Ázsia által támogatott Európa (William Blake után)*, 2009 © Fotó: Juhász G. Tamás

rétegének a „nyugathoz” való felzárkózási kísérlete és annak lehetetlensége fogalmazódik meg a műben, amelyet a címadó mondat paradox állítása gondol tovább: a nem materiális dolgok megvásárlása mint realitás és/vagy illúzió.

Egy átvezető folyósóra szorult ugyan, de a kiállítás egyik legizgalmasabb és legjobban kifejtett alrész a *Reflektív én*-szekció. A legdominánsabb műfaj itt a portré, az önarckép, mely különböző koncepciókon és stílusirányzatokon keresztül jelenik meg: láthatunk performansz-dokumentációt, absztrahált portrét, belső énképeket, vagy a genderrel való játékot is. Felbukkannak olyan ismert művészek, mint a már említett Adrian Ghenie, akinek *Cím nélkül (Darwin)* című 2014-es absztrakt munkája baconi színkezelésével radikálisan nyúl a portré műfajához, vagy ION GRIGORESCU, akinek *Önarckép mint Tutankhamon* című 1976-os fotóján a művész nyakán a fáraó halotti maszkjának lenyomata látható, összemossa a művész és a teremtő/uralkodó mítoszát. A maszk, lenyomat kérdése más munkákban is megjelenik: ALEX MIRUTZIU – *Élő maszk a művésztől mint 29 éves önmaga* (2011) – saját arcának üveglenyomatát készítette el egyfajta halotti maszkként, kísérteties hatást kelteve hever, alulról megvilágítva egy posztamensen. Hasonló *unheimlich* érzést vált ki a kiállítás másik erős, már-már túlságosan is hangsúlyos installációja, IONA NEMES *A fehér csapat (Sátán)* című 2009-es munkája. A román paraszti kultúrából származó – a busójárás során használtakra emlékeztető – rituális maszkok, kisajátításuknak köszönhetően, kissé idegenül hatnak: póznákra szerelve egyszerre ijesztőnek, s ugyanakkor erejüket veszítettnek tűnnek a galéria térben. Noha egy másik

alegységhez tartozik, érdemes idekötni a már említett MI KAFCHIN *Az altertești alkímia* című 2013-as festményét, amely a maga furcsa összevisszaságában egy ember és egy robot kapcsolatát, afféle kortárs Frankenstein-sztorit idéz, amely szintén olvasható egyfajta kritikus önportréként is.

A portré-szekció folytatásaként jelenik meg *A csend temploma* című blokk, amelyben az elmagányosodott egyén vívódásai, emlékei, történelemképe és az arra való reflexió kerül előtérbe. Ez a rész izgalmasan vegyíti a lírai (és amúgy a tárlaton túlsúlyban levő) festményeket – mint például ȘERBAN SAVU vagy MIRCEA SUCIU műveit – azokkal a fotóalapú munkákkal, amelyek a román forradalom utáni társadalmi változást, és az idő terekben megőrződött lenyomatait örökítik meg. Ilyen például MICHELE BRESSAN fotósorozata, amelyben a különféle szabadidő és turista központok átalakulását dokumentálja, a magyar közönség számára is ismerős atmoszférát felidézve. A már említett Suciú *Hajolj meg* (2007) című festményének

▲
P
O
R
T
R
É

görnyedt férfialakja pedig mintha egy kor-szakokon átívelő, mindig visszatérő mozdulatsort ragadna meg, amely alkalmazkodóképessége segítségével túlél minden rezsimet.

E sorok írója a látogatás végére hagyta az *Űr pereme* nevet kapó tematikus egységet, amely önreflexív, helyenként ironikus alkotásokon keresztül többek között magát a művészeti kánont, az hommage kérdését, a művész pozícióját, illetve mindennek társadalmi, gazdasági vetületét emeli ki. Ezek a munkák kifejezetten alkalmasak arra, hogy kérdésselvetéseikkel, dilemmáik kimondásával a tárlat záróegységét képezzék. CIPRIAN MUREȘAN munkája, melyben egy ANDRÉ CADERÉRŐL szóló album oldalait rajzolja egymásra, palimpszesztként működik és stílszerűen Cadere 1973-as párizsi akciójának fotódokumentációja mellé került. A mű eszünkbe juttathatja Esterházy Péter Ottlik Géza *Iskola a határon* művéről készült „másolatát” is. Mindez kiegészül Mureșan egy másik ismert, ám a

lehetőfinom grafikai stílust elhagyó munkájával, amelyben tulajdonképpen Yves Klein művét játssza újra, azaz folytatja: *Ugrás a semmibe, három másodperccel később* (2004) címmel. A földön fekvő alak visszazökkent a valóságba: kiábrándít, és egyben szembesít. Hasonlóan, mint a kiállítás címadó munkája: MIRCEA CANTOR egyszerűségében frappáns gesztussal utal a gyorsan elérni kívánt változások, sikerek átmenetiségére a kétfejű gyufa paradox tárgyával.

CRISTI POĞĂŢEAN *2544* című videója méltó zárása a kiállításnak. Egy férfi láthatunk, amint egy zászlóval a kezében mászik meg egy hegyet – a leírásból kiderül, hogy itt maga a galerista „hódítja meg” Románia legmagasabb csúcsát, zászlóján pedig egyik művészenek arcképe látható. A sikert és a hírnevet szó szerint szállító, a művészt a „legmagasabbra” vivő-juttató galériatulajdonos mítosza, illetve az ez iránti vágy, valamint az ezzel kapcsolatos illúzió és mindennek a nehézsége ötvöződik ebben az ironikus, 2006-os videómunkában, amely ugyanakkor magára a magángyűjtés gesztusára, és annak nyilvános térbe való helyezésére is utalhat. A kiállítást végigjárva nem az állhat össze a látogató fejében, hogy melyek az egyes magángyűjtemények fő jellemzői – bár kétségtelen, hogy kirajzolódnak bizonyos jellegzetességek –, sokkal inkább egyfajta háttérként, felületként működnek ezek a válogatások, melyek kiemelik a kortárs román művészeti színtér legizgalmasabb aspektusait, tendenciáit, művészeit. A tematikus blokkok jól vezetnek a nézőt, rámutatnak a leglényegesebb kérdésekre, és noha a szelekció értelemszerűen nem törekedett teljességre, mégis egy izgalmas, továbbgondolásra készítő élménnyel távozunk.

Kétfejű gyufa | *A reflektív én*
Előtérben balra: Alex Mirutziu: *TAH29. Élő maszk a művésztől, mint 29 éves önmaga*, 2011
Adrian Ghenie: *Cím nélkül (Darwin)*, 2014 © Fotó: Juhász G. Tamás

Kétfejű gyufa | *Az űr pereme*
André Cadere: *Kiállítás a Galerie des Locataires-vel, Avenue des Gobelins, 1973* | Ciprian Mureșan: *Ugrás a semmibe, három másodperccel később*, 2004 | Gabriela Vanga: *Pavel*, 2006 © Fotó: Juhász G. Tamás

